

Stockholm 2020-10-07

Skrivelse till Utredningen om genomförandet av tillgänglighetsdirektivet

Svensk biblioteksförning har av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) tillfrågats att inkomma med en analys av hur tillgänglighetsdirektivets bestämmelser om e-böcker kan komma att påverka biblioteken.

Svensk biblioteksförning instämmer i det MTM skriver i *Promemoria angående det europeiska tillgänglighetsdirektivets genomförande i Sverige med avseende på avsnitt IV* (hädanefter Promemorian) om direktivets påverkan på biblioteken, men vill fördjupa analysen på några områden.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska enligt 4 § bibliotekslagen (2013:801) "ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information". Det innebär, bland annat, att folkbibliotek ska erbjuda talböcker eller motsvarande.

När samtliga e-böcker kan läsas genom talsyntes kommer den kommersiella bokmarknaden att bli mer jämlik. Personer i behov av talböcker kommer inte att behöva vänta på att MTM ska utkomma med en talboksutgåva, utan kan direkt tillgodogöra sig litteratur på samma marknad som den som kan läsa pappers- eller e-böcker. På så sätt är den kommersiella bokmarknaden redan mer jämlik med den allt större marknaden av ljudböcker. De saknar dock vissa funktioner som talböcker har. För att e-böcker som kan läsas med talsyntes ska kunna ersätta talböcker på sikt, måste dessa innehålla samma funktioner.

Det finns en risk att en mer tillgänglig e-bok kan göra det mindre tillgängligt för låntagarna i behov av litteratur i ett tillgängligt format. E-böcker är, i dagsläget, dyra för biblioteken och de har inte möjlighet att inneha ett stort bestånd. Förlag sätter även populära böcker i "karantän" så att bibliotek inte kan köpa in böckerna som e-böcker förrän en viss tid efter utgivning. Nya och populärare e-böcker är också väsentligt dyrare för biblioteken att låna ut än äldre e-böcker.

Det finns en risk att de som är i behov av att få litteratur i ett annat format än i text blir hänvisad till den reguljära marknaden. Det riskerar att bidra till en ökad ojämlikhet då låginkomsttagare med lässvårigheter inte har råd att köpa/strömma litteratur. Det är här Svensk biblioteksförning ser den största risken med direktivet.

För att inte skapa en ojämlik möjlighet att låna böcker behöver dels avtalen för e-böcker ses över, men staten måste också under en övergångsperiod gå in med pengar till biblioteken för att hjälpa biblioteken att hantera den kostnadsökning det innebär att gå från talböcker till e-böcker.

En övergång från talböcker till e-böcker upplästa med talsyntes kommer att göra att utlåningen i högre grad kan ske mer på lika villkor för personer med och utan funktionsnedsättningar då de kommer att låna samma böcker. Ska e-böcker vara mer tillgängliga vid biblioteken för personer med funktionsnedsättning och lässvårigheter, behöver antingen lagstiftaren reglera detta eller så behöver förlagen och biblioteken teckna särskilda avtal för ändamålet. Det är inte självklart att litteratur ska vara mer tillgängligt på bibliotek för dem med funktionsnedsättning.

Sammanfattningsvis ser Svensk biblioteksförening mycket positivt på att e-böcker ska kunna läsas med talsyntes. Det vi ser som det stora problemet är att dagens höga kostnader för e-böcker kan leda till att tillgången till tillgänglig litteratur på biblioteken faktiskt minskar. Här måste staten gå in och garantera tillgången till e-böcker på biblioteken.

I detta ärende har Svensk biblioteksförenings generalsekreterare Karin Linder beslutat. Lisa Gemmel har varit föredragande.